

Van knelpunt naar keerpunt

Tips en adviezen voor succesvolle beïnvloeding van gemeentelijk Wmo-beleid rondom veranderingen in de AWBZ

Dit is een uitgave in het kader van het project 'Betrokken bij buurtbeleid', waarin de organisaties NOOM, NVOG, LOC *Zeggenschap in Zorg*, PCOB en Unie KBO de handen ineen hebben geslagen.

September 2010

Inhoud

Voorwoord	5
1. Van landelijk naar lokaal	6
2. Knelpunten signaleren	9
3. Belangenbehartiging	11
4. Creatieve oplossingen in dagverzorging	16
Tot slot	18
Belangrijke adressen	19
Bijlage	20

Voorwoord

De laatste jaren wordt steeds meer uitvoering van beleid rondom zorg en welzijn verschoven van landelijk niveau naar gemeenten. En, niet minder belangrijk, voorzieningen staan onder druk en er wordt steeds meer verantwoordelijkheid bij de burgers zelf gelegd.

Ouderenorganisaties maken zich al geruime tijd zorgen over de veranderingen in de AWBZ. Begin 2009 is opnieuw een aantal wijzigingen doorgevoerd. Zo zijn de voorwaarden, waaronder mensen ondersteunende of activerende begeleiding krijgen, aangescherpt. Dit betekent dat veel ouderen niet, of minder, naar dagopvang of andere dagactiviteiten kunnen gaan. Ook betekent het dat mensen die moeite hebben met hun financiële administratie of het organiseren van hun huishouding, individuele begeleiding missen.

De gemeenten zijn er met de komst van de Wmo verantwoordelijk voor om de burgers te ondersteunen, daar waar participatie en zelfredzaamheid van ouderen in het gedrang komen. De gemeente heeft daarmee een belangrijke rol gekregen in het bieden van een alternatief voor onder meer de dagopvang. Dit maakt de **lokale** belangenbehartiging erg belangrijk!

Het is nu 2010 en inmiddels blijkt dat de bezuinigingen wel degelijk consequenties hebben voor ouderen. Er staat ons, als ouderenorganisaties, als belangenbehartigers, als maatschappelijke organisaties nog veel te doen! Maar hoe? Met deze handreiking zetten we een aantal ontwikkelingen op een rij en willen we u inzicht geven in de diverse mogelijkheden van lokale belangenbehartiging. Deze handreiking is voornamelijk gericht op ouderen, maar we willen benadrukken dat de wijzigingen ook anderen treffen, zoals jongeren met beperkingen.

Voor het schrijven hebben we gebruik gemaakt van contacten met onze achterban. Wij willen de personen die hieraan een bijdrage hebben geleverd **hartelijk danken!**

In 2009 hebben de ouderenorganisaties, PCOB, Unie KBO, NOOM en NVOG, gezamenlijk een handreiking voor hun achterban uitgebracht, met als titel: “**De AWBZ is in beweging, beweegt u mee?**”. De notitie die u nu in handen heeft, kan gezien worden als een vervolg op die handreiking. Als u meer achtergrondinformatie wilt, raadpleeg dan de eerder verschenen handreiking.

1 Van landelijk naar lokaal

Iedere gemeente is verantwoordelijk voor het eigen lokale beleid en is er via de Wmo ook verantwoordelijk voor dat mensen kunnen blijven meedoen in de samenleving en hun zelfstandigheid kunnen behouden. Dit betekent dat, waar nodig, de gemeente moet zorgen voor alternatieven voor voorzieningen die door de veranderingen in de AWBZ verloren zijn gegaan. De plaatselijke afdelingen van ouderenbonden en cliëntenraden van zorginstellingen kunnen erop toezien dat dit gebeurt en dat dit goed gebeurt.

'Honderden ouderen dreigen te vereenzamen'

maandag 01 februari 2010 | 12:27 | Laatst bijgewerkt op: woensdag 03 februari 2010 | 23:54

WINTERSWIJK - Honderden ouderen dreigen te vereenzamen als gevolg van bezuinigingen in de AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten). Dat stelt MEE Oost-Gelderland. Veel ouderen maakten tot vorig jaar gebruik van dagbesteding in een zorgcentrum, maar hebben daar nu geen recht meer op. Dat komt doordat hun situatie opnieuw beoordeeld is en er strengere eisen worden gesteld voor iemand een 'indicatie' krijgt.

ANP Photo

Gevolgen veranderingen in kaart gebracht

Door diverse patiënten- en consumentenorganisaties zijn in 2009 en in het voorjaar van 2010 meldacties gehouden om de gevolgen van de veranderingen in de AWBZ in kaart te brengen. Aan de meldactie in 2010 hebben 2283 mensen meegedaan; zij gaven informatie op basis van een vragenlijst. Kort samengevat zijn de uitkomsten van de meldingen¹

- In de peiling is voor 80% van de thuiswonende mensen een vorm van begeleiding belangrijk. Dat wil zeggen: men heeft die begeleiding nodig en kan niet in die behoefte voorzien zonder een voorziening uit de AWBZ of een vergelijkbare regeling.
- De meest genoemde redenen voor begeleiding zijn:
 - “Ik kan mezelf zonder hulp niet redden in het dagelijkse leven”;
 - “Ik heb begeleiding nodig om overbelasting van mantelzorgers tegen te gaan”;
 - “Ik kan zonder begeleiding niet thuis wonen”.
- Van alle deelnemers aan de peiling met een nieuwe indicatie is de helft erop achteruitgegaan; twee van de tien kreeg een ruimere indicatie; drie van de tien bleef gelijk bij de herindicatie.
- Bij de mensen die erop achteruit gaan, ontstaat een duidelijk knelpunt bij vier op de tien personen (44%). Er zijn voorbeelden van ouderen op hoge leeftijd, die na verlies van hun partner dagopvang kregen en deze nu kwijtraken. Een deel (13%) kan de gevolgen nog niet inschatten omdat de nieuwe situatie recent ontstaan is. De overige mensen (43%) kunnen leven met minder zorg uit de AWBZ; die zorg is voldoende, of er zijn andere oplossingen.

¹ Cliëntenmonitor langdurige zorg, **Veranderende toegang tot de AWBZ ervaringen van cliënten in het voorjaar 2010** samenwerkende cliëntenorganisaties Utrecht, 2 juni 2010.

- Waar de toegekende zorg tekortschiet zoeken mensen uitwegen in diverse richtingen. Meestal is dat een combinatie van:
 - 1) extra hulp zoeken in eigen kring, dus gezin, familie, sociaal netwerk, en
 - 2) hulp vragen bij formele instanties, waaronder eerstelijnszorg, gemeentelijke Wmo, welzijnsvoorzieningen en MEE.
- Mensen kijken heel gericht of meer mantelzorg mogelijk is; nogal eens met als gevolg 'minder gaan werken' of 'stoppen met werken'. Voor veel mensen zijn oplossingen *tijdelijk* haalbaar; maar niet voor de lange termijn, omdat de inzet van mantelzorg veel extra belasting in eigen kring geeft of financieel niet vol te houden is. Slechts één op de tien mensen kan de problemen voor 'langere tijd' zelf oplossen in eigen kring.
- Eén op de zes mensen die minder AWBZ-zorg kregen klopt bij de gemeente aan. Als we welzijnsvoorzieningen meetellen is dat 24%. Afname van begeleiding in de AWBZ gaat maar beperkt gepaard met een vraag die naar de Wmo wijst. Mensen kunnen niet gemakkelijk een overzicht vinden van ondersteuning die via de gemeentelijke Wmo mogelijk is. Men wil een meer toegankelijk overzicht.
- Als laatste is het van belang om op te merken dat er een versterkt effect is bij migranten-ouderen. Zo blijkt uit onderzoek van het NOOM dat bij 54% van oudere migranten de indicatie voor begeleiding is komen te vervallen, terwijl dat cijfer voor Nederlandse ouderen neerkomt op 34%. Voor de oudere migranten fungeert de dagopvang niet alleen als zinvolle dagbesteding maar ook als belangrijkste toegangspoort tot zorg en ondersteuning. Met het wegvallen van de indicaties komt daarmee ook de toegankelijkheid van de voorzieningen voor deze groepen in gevaar.²

Gevolgen in uw gemeente, wijk of buurt

Misschien hoort u wel eens dat er iemand in uw omgeving niet, of veel minder vaak, naar de dagopvang kan, nu thuis moet blijven en daar dreigt te vereenzamen. Misschien maakt u zich wel zorgen om iemand met beginnende dementie, waar niet zo veel naar omgekeken wordt. Of verliest uw buurvrouw grip op haar financiële zaken, doordat ze haar post niet begrijpt, of in paniek raakt. Ook kan het zijn dat iemand nu ver moet reizen om naar de dagopvang te kunnen, maar dit niet meer kan. Wellicht kent u iemand die niet meer met zijn of haar vrienden mee mag naar de gezelschapmiddagen en nu alleen thuis zit. Kent u iemand die niets begrijpt van (her)indicaties?

Dan kunnen we stellen dat dit mogelijk de gevolgen zijn van de "pakketmaatregelen", waarmee bezuinigingen in de AWBZ zijn doorgevoerd. Of het zijn gevolgen van de nieuwe wijze van financiering van zorginstellingen (de zogenaamde 'zorgzwaartefinanciering'), waardoor zorginstellingen schrappen in onderdelen van hun aanbod. Landelijk zijn we aan het lobbyen voor een oplossing, maar lokaal zijn er ook mogelijkheden om hier iets aan doen!

De oplossingen moeten lokaal gevonden worden. Dit maakt de belangenbehartiging op lokaal niveau zeer belangrijk. Daarover gaat deze handreiking.

² SAMEN UIT, SAMEN THUIS. Cliëntenmonitor Langdurige Zorg Onderzoek naar de gevolgen van de pakketmaatregelen AWBZ voor oudere migranten die gebruik maken van dagactiviteiten. BUREAU BROM, 29 november 2009

Gemeenten zijn zoekende

De Wmo heeft voor gemeenten veel veranderingen teweeg gebracht. De gemeenten hebben meer taken gekregen. Die nieuwe taken vragen, door de ingevoerde compensatieplicht, om een andere benadering. Van een aanbodgerichte naar een vraaggerichte manier van werken. Niet meer: "We hebben producten en diensten waar burgers gebruik van kunnen maken", maar: "Welke oplossingen kunnen we bedenken, die de burger met een beperking de kans geven zo prettig mogelijk te leven". Gemeenten moeten burgers compenseren voor het wegvallen van ondersteuning vanuit de AWBZ. Het lijkt erop dat veel gemeenten daar moeite mee hebben. Daarbij moeten we verschillen tussen gemeenten niet uit het oog verliezen. Sommige gemeenten hebben al een adequate oplossing gevonden. Steeds meer gemeenten kiezen voor een indicatiegesprek 'aan de keukentafel', waarbij men bij de klant op bezoek komt en samen naar passende oplossingen zoekt. Als dat niet lukt, wordt een alternatief uit het bestaande aanbod van vrijwillige of professionele dienstverlening geboden.

Er zijn echter nog veel gemeenten die deze "kanteling" niet hebben weten te maken en nog onvoldoende oplossingen kunnen bieden voor de nieuwe ontwikkelingen in uw omgeving.

Niet één oplossing

Iedere gemeente, wijk en buurt is uniek en kent een andere omvang en bevolkingssamenstelling. Ook de diensten die geleverd worden (ook al voor de Wmo) en organisaties die op lokaal niveau samenwerken verschillen van gemeente tot gemeente. Daarom is er geen eenduidige oplossing voor alle gemeenten of plaatsen.

Wat kunnen wij doen?

De kracht van lokale belangenbehartiging is dat er kennis is van de lokale situatie en van specifieke doelgroepen: oudere migranten, ouderen met een beperkt inkomen, ouderen binnen een zorginstelling of licht dementerende ouderen.

Wij hebben een dicht netwerk, met allerlei mogelijkheden voor lokale belangenbehartiging en het ontplooiën van activiteiten voor mensen die tussen de wal en het schip vallen. Sommige lokale afdelingen hebben moeite om de doelgroep te vinden en activiteiten voor hen te ondernemen. Toch is er veel kennis en kunde aanwezig onder onze achterban en die willen we met deze handreiking aanboren en benutten.

2 Knelpunten signaleren

Voordat u in uw buurt, wijk, dorp of gemeente aan de slag gaat moet een aantal zaken duidelijk zijn. Om wie gaat het? Wat voor soort problemen hebben deze ouderen? Hoeveel mensen betreft het? Welke alternatieven worden er geboden en zijn deze alternatieven toereikend?

De belangrijkste stappen om inzicht te krijgen in knelpunten:

- **Zet op een rij om wie het gaat en beschrijf voorbeelden**
- **Probeer inzicht te krijgen om hoeveel mensen het gaat in uw gemeente**
- **Inventariseer de oplossingen in uw gemeente en maak inzichtelijk in hoeverre deze oplossingen toereikend zijn**

Om wie gaat het?

Het afschaffen van de functie 'Begeleiding' voor mensen met lichte beperkingen en voor mensen met beperkingen op het gebied van participatie, raakt diverse groepen. Van jong tot oud. Een belangrijke groep vormen ouderen met beginnende ouderdomsklachten, zoals vergeetachtigheid en mobiliteitsproblemen.

Met het afschaffen van de AWBZ-grondslag 'psychosociaal' worden ouderen extra getroffen. Dat komt omdat zij voorheen meestal een indicatie voor dagactiviteiten kregen op basis van de grondslag 'psychosociaal'. Dreigende vereenzaming, bijvoorbeeld als gevolg van taal- en culturele achterstanden, was voldoende voor de grondslag 'psychosociaal'. Daarnaast treft het mensen die moeite hebben om hun eigen huishouding te runnen. Het wegvallen van een paar uur begeleiding per week kan het verschil maken tussen zelfstandig functioneren en opname in een verzorgings- of verpleeghuis of andere intramurale zorgvoorziening. De afschaffing van de grondslag 'psychosociaal' kan onder meer bij mantelzorgers een hogere werkdruk tot gevolg hebben.

Het kan zijn dat de gemeente bij u al voor een oplossing heeft gezorgd, maar dat niet iedereen van deze oplossing gebruik kan maken. Bijvoorbeeld mensen die in een buitengebied wonen en geen gebruik van dagopvang kunnen maken. Misschien is er sprake van een leeftijdsgrens. Mocht u signalen krijgen, dan is het belangrijk om hier iets mee te doen.

- ① Wilt u meer weten over signalen? Kunt u ondersteuning gebruiken bij het omgaan met signalen? Lees dan de brochure "Kwetsbare ouderen" die in het kader van het project Betrokken bij Buurtbeleid is verschenen. Of neem contact op met een van de organisaties die aan dit project deelnemen. (zie pagina 17)

Hoeveel mensen?

Het CIZ beschikt over cijfers per gemeente, zodat duidelijk is om hoeveel mensen het in uw gemeente gaat. Elke gemeente kan bij het CIZ op cliëntniveau de gegevens opvragen over de besluiten van de indicaties, het verlies, vermindering of verhoging van de indicaties.

Daarnaast heeft het CIZ ieder kwartaal voor elke gemeente een rapport 'Begeleiding AWBZ 2009' gemaakt. In de rapportages staat onder meer hoeveel personen per gemeente, na herbeoordeling door het CIZ, geen of minder uren begeleiding krijgen. Deze rapportages zijn niet openbaar. De gemeente dient zelf stappen te ondernemen om de gegevens in te zien op de website van het CIZ. Daar kunnen zij een algemene rapportage zien. Na het aanvragen van een wachtwoord bij het CIZ kunnen zij eenvoudig inloggen op de website.

Wil een gemeente een rapport met gegevens uit de indicaties van cliënten uit de gemeente? Dan moeten zij dat bij het CIZ aangeven. Op verzoek van de gemeente maakt het CIZ een rapport. Overigens: in dit rapport staan uitsluitende gegevens van cliënten, die hebben aangegeven dat hun gegevens gebruikt mogen worden. Er zijn ook andere manieren om meer inzicht te krijgen in het aantal mensen of om deze mensen in beeld te krijgen. Denk aan de "Lief en Leed-commissies" van afdelingen van ouderenorganisaties of aan ouderenadviseurs (vrijwillig of beroepsmatig). Ook zorginstellingen kunnen aan de informatie bijdragen, door bijvoorbeeld ramingen te maken van mensen die niet meer op de dagopvangactiviteiten komen.

Welke alternatieven worden er geboden en zijn deze alternatieven toereikend?

In kleine plaatsen wordt er soms voor gekozen om samen te werken met andere plaatsen, wat ertoe kan leiden dat iemand voor een alternatieve dagopvang naar een ander dorp moet reizen. Maar een dergelijk situatie kan zich ook in grotere plaatsen voordoen. De andere kant van de stad is soms erg ver. Een oplossing in de eigen (vertrouwde) omgeving van de persoon kan beter zijn, of er moet gekeken worden naar aanvullende vervoersmiddelen. Ook al wordt er een oplossing geboden, het is altijd verstandig na te gaan in hoeverre mensen daar echt mee geholpen zijn.

Wat is de rol van MEE?

MEE is een vereniging voor ondersteuning bij leven met een beperking. Tot voor kort konden ouderen met een lichte beperking terecht bij MEE voor ondersteuning bij het vinden van een oplossing voor het wegvallen van de ondersteuning vanuit de AWBZ. Maar per augustus 2010 houdt deze extra ondersteuning op. U zou kunnen nagaan of MEE de enige is in het bieden van ondersteuning aan deze groep mensen en of er goede alternatieven worden geboden naast de ondersteuning door MEE.

3 Belangenbehartiging

Oproep

Neem initiatieven zodat ouderen in uw wijk of gemeente weinig of geen last ondervinden van de bezuinigingen in de AWBZ. Als belangenbehartigende organisaties hebben we veel mogelijkheden om daar handen en voeten aan te geven.

De belangrijkste stappen zijn:

- **Breng knelpunten in kaart en benoem voorbeelden uit de praktijk**
- **Benut de mogelijkheden van de Wmo-raad**
- **Spreek wethouders, raadsleden en ambtenaren aan**
- **Werk zoveel mogelijk samen met andere organisaties**
- **Maak gebruik van de lokale media**
- **Volg wat er met uw inbreng gebeurt**

Gemeenten alert op gevolgen AWBZ-pakketmaatregel?

De VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) meldt in een nieuwsbericht van eind juli dat de pakketmaatregel pas feitelijk een halfjaar van kracht is en dat het dus begrijpelijk is dat veel gemeenten nog geen structureel beleid hebben ontwikkeld. Een belangrijk probleem bij het ontwikkelen van een passend aanbod aan hulp en ondersteuning is het feit dat gemeenten een beperkt zicht hebben op de vraag. Het is daarom van belang dat gemeenten veel energie steken in het in beeld krijgen van de potentiële doelgroep.

Gelukkig kunnen ouderenorganisaties en LOC daaraan een bijdrage leveren.

Daarom is het van belang op zoek te gaan naar knelpunten bij u in de buurt. Het verzamelen van informatie over mensen die – al dan niet als gevolg van de pakketmaatregelen – er op eigen kracht niet uit komen, is een belangrijk eerste stap.

Wmo-raad

De Wmo-raad (ook wel Wmo-adviesraad of Wmo-platform) vervult in veel gemeenten een belangrijke rol. Alle Wmo-raden vertegenwoordigen de burgers in een gemeente. Soms nemen leden deel op persoonlijke titel, soms vertegenwoordigen zij diverse doelgroepen van de Wmo in een gemeente. Ze hebben de rol om de vraagstukken die in de samenleving spelen aan de orde te stellen. Het is dan ook belangrijk om aan de Wmo-raad informatie te verstrekken over allerlei vraagstukken, zoals de veranderingen in de AWBZ. U kunt de Wmo-raad ook vragen of zij signalen heeft opgepikt en hoe de stand van zaken is in de gemeente. Dit kunt u bijvoorbeeld doen door te vragen wat de gemeente voor oplossing heeft gevonden voor de bezuinigingen in de AWBZ en welke bijdrage de Wmo-raad daarin heeft gehad. Ook seniorenraden, gehandicaptenraden of allochtonenraden vervullen soms een gelijksoortige functie als de Wmo-raad.

Adviesraad alert op WMO beleid

zaterdag 23 januari 11:18

Hardenberg -Landelijke bezuinigingen op de AWBZ leiden tot meer taken voor gemeenten via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Voorbeelden zijn de huishoudelijke verzorging en de ondersteunende begeleiding. Gemeenten moeten burgers die hiervoor in aanmerking komen compenseren. Dat kan bijvoorbeeld door begeleiding te bieden via een collectieve voorziening (Buurtkamer) of een individuele voorziening (individuele begeleiding aan huis). De gemeente Hardenberg heeft in 2009 (WMO jaarrapportage 2008) de voorlopige keuze gemaakt om te onderzoeken of begeleiding alleen via een collectieve voorziening aan te bieden is aan burgers. De WMO adviesraad blijft alert volgen of deze keuze van de gemeente wel voldoende antwoord geeft op de situatie van individuele burgers die in kwetsbare omstandigheden leven.

Let wel, de Wmo-raad kan benut worden om op te komen voor de belangen van kwetsbare mensen, maar het is zeker niet de enige manier. De Wmo-raad blijft een adviesorgaan.

Wethouders, raadsleden en ambtenaren

De wethouders, raadsleden en ambtenaren zijn verantwoordelijk voor het gemeentelijk Wmo-beleid. Als zij inzien wat het belang is en wat de gevolgen zijn van de veranderingen in de AWBZ, is de kans groter dat er op korte termijn iets gebeurt. Het leggen van contact met belangrijke spelers in de gemeente (netwerken), kan veel betekenen in de wereld van de belangenbehartiging.

Wethouders, raadsleden en ambtenaren hebben vaak behoefte aan informatie over specifieke groepen kwetsbare burgers. Niet alleen cijfermatig, maar ook in de vorm van concrete voorbeelden uit de praktijk. Ouderenorganisaties kunnen voorbeelden verzamelen en hebben dus gemeenten iets te bieden.

Samenwerken

Samen sta je sterk! gaat zeker op voor belangenbehartiging. Hoe meer mensen vertegenwoordigd zijn door de samenwerking, hoe minder makkelijk de gemeente om uw vragen en standpunten heen kan. Daarnaast kan door middel van samenwerking ook van elkaars kennis en vaardigheden gebruik worden gemaakt en kunnen taken worden verdeeld. Doe dit natuurlijk wel met organisaties die uw mening delen en die een doelgroep vertegenwoordigen die getroffen wordt door de bezuinigingen in de AWBZ.

Als organisaties met u willen samenwerken, is het goed hierover duidelijke afspraken te maken. Probeer ieders kwaliteiten hierin te benutten. Als belangenbehartiger kunt u de taak op u nemen informatie door te spelen en aandacht te vragen voor de problemen rond de veranderingen in de AWBZ. Ook het informeren van de achterban kan tot uw taken behoren. Om uw belangenbehartiging te versterken, kunt u samenwerken met (cliëntenraden van) een zorginstelling en/of welzijnsinstelling. Zij kunnen u van informatie voorzien over praktijkproblemen. Zet deze afspraken op papier, zodat alle partijen van elkaar weten wat de verwachtingen zijn. Draag de samenwerking uit. Laat uw achterban, lokale media, maatschappelijke organisaties en de politiek weten dat er samengewerkt wordt en waar de samenwerking over gaat. Probeer met enige regelmaat een bericht uit te doen gaan over de stand van zaken, of nog beter: over behaalde resultaten.

Gebruik van lokale media

Via lokale media kunt u de lokale politiek beïnvloeden. Het zorgt ervoor dat een organisatie of samenwerkingsverband rondom specifieke vraagstukken in het nieuws komt. Dat kan zowel positief (als de gemeente iets goeds doet) als negatief (als de gemeente iets niet goed doet) voor de gemeente zijn. Ondersteun uw verhaal met voorbeelden (zie tips).

Volgen en controle

Bij belangenbehartiging gaat het niet om het uit de losse pols roepen van meningen en standpunten. Als door een lokale belangenbehartiger of samenwerkingsverband een standpunt wordt ingenomen, dan is het van belang te volgen wat de gemeente en andere betrokken organisaties doen. Bij het volgen van ontwikkelingen op lange termijn, is de kans groter om door gemeenten en andere organisaties als betrouwbare partner te worden gezien. De kans dat u iets aan het beleid van de gemeente kunt veranderen wordt hierdoor groter.

De PCOB-brochure 'Politiek in kaart' zet de (landelijke) standpunten van de politieke partijen op een rijtje. Handige achtergrondinformatie. U kunt de brochure downloaden via www.pcob.nl/verkiezingen of gratis opvragen bij het landelijk bureau van de PCOB via 038 422 55 88.

Juiste momenten kiezen

Natuurlijk zijn gemeenteraadsverkiezingen een geweldig moment om vragen kenbaar te maken en politici over te halen toezeggingen te doen om voor uw vraagstuk op te komen. Hoe specifieker of completer de belofte hoe beter! Maar er zijn legio andere momenten waarop aandacht gevraagd kan worden voor de gevolgen van de veranderingen in de AWBZ. Denk aan het moment waarop de Wmo-beleidsplannen worden gemaakt. Of bij het vaststellen van de nieuwe begroting, of bij de invoering van de nieuwe modelverordening die op stapel staat in verband met 'de kanteling' van de Wmo. Soms organiseren gemeenten inspraakbijeenkomsten waar belangrijke thema's, zoals de veranderingen in de AWBZ, aan de orde komen. Hier verneemt u wat de plannen zijn en kunt u uw eigen geluid laten horen. Ook kunt u het bezoek van raadsleden en wethouders aan allerlei projecten benutten om uitleg te geven over de situatie in uw dorp of wijk. Mochten er beloften zijn gedaan, dan is het belangrijk om naar aanleiding daarvan contact op te nemen met de persoon die de uitspraak heeft gedaan.

Luisteren en voorlichting geven

In gesprek gaan met uw achterban en andere geïnteresseerden kan een manier zijn om te horen wat er zoal speelt. Daarnaast kunt u meer bekendheid geven aan de gevolgen van de veranderingen in de AWBZ. U kunt algemene informatie geven over de veranderingen in de AWBZ, met een aanvulling die op uw lokale situatie van toepassing is.

AWBZ / Wmo-Panel

Als u informatie wilt inwinnen over de gevolgen in uw omgeving, kunt u ervoor kiezen om een panel samen te stellen. Een panel is een groep personen die bijeen komt om informatie te verzamelen of alternatieven te bedenken. Soms zitten er in een panel alleen deskundigen, soms juist alleen cliënten en geïnteresseerden of een combinatie hiervan. Dit is afhankelijk van het doel wat u met het panel heeft en u kunt op deze manier met verschillende mensen

brainstormen en informatie inwinnen. En op die manier antwoord krijgen op de volgende vragen:

- Weten de ouderen de weg naar het lokale Wmo-loket?
- Weten de mensen de weg wanneer ze gebruik willen maken van de dagopvang/verzorging?
- Zijn mensen op de hoogte van de ondersteuningsmogelijkheden van vrijwillige ouderenadviseurs?
- Wat zijn ervaringen van ouderen met het CIZ?

Hulp bieden bij aanvragen

In veel gemeenten zijn ouderenadviseurs actief. Dat kunnen professionals zijn, maar ook vrijwilligers, bijvoorbeeld van de ouderenbonden. Als deze ondersteuning er is, kunt u hier meer bekendheid aan geven. Mogelijk kunt u samenwerken en (een) dag(en) organiseren waar informatie en/of ondersteuning op locatie kan plaatsvinden. Of u biedt aan mensen en organisatie met elkaar in contact te brengen. Mocht binnen uw bestuur niemand beschikbaar zijn, dan kunt u misschien in uw achterban kijken of er mensen zijn die dit willen doen.

Verder bouwen op bestaande goede initiatieven

MEE, Humanitas, gemeenten, welzijns- en zorginstellingen hebben vaak al alternatieven voor mensen zoals maatjesprojecten, koffieochtenden, creatieve middagen, misschien zelfs wel dagopvang tegen betaling. Door dit in kaart brengen, weet u precies wat er in uw omgeving gebeurt. Aangevuld met de uitkomsten van gesprekken met ouderen zelf, kan dit aanleiding zijn om zelf te werken aan het opzetten van een nieuw initiatief voor dagactiviteiten en ontmoeting. Mocht u dit ter hand willen nemen, dan zijn er een aantal zaken die kunnen bijdragen aan een succesvol initiatief.

- Allereerst: samenwerking zoeken.
- Win advies in bij andere goed lopende projecten.
- Regel de inzet van vrijwilligers op een juiste manier, maak hierover, net als bij een samenwerkingsverband, heldere afspraken.
- Neem contact op met een van de organisaties op pagina 16 en vraag wat zij voor u en met u kunnen doen.

Tip: Gebruik speerpuntenkaarten

In 2009 hebben de ouderenorganisaties speerpuntenkaarten uitgebracht met daarop tien speerpunten voor lokaal beleid. Een van de speerpunten van het speerpuntenkaartje gaat over de pakketmaatregelen AWBZ. U kunt de speerpuntenkaart gebruiken om contact te leggen, of om het beleid van de gemeente te beoordelen.

Tip: Beperken van het aantal onderwerpen

Als u met andere partijen samenwerkt, maar ook in overleg met de Wmo-raad, raadsleden of ambtenaren van de gemeente, is het raadzaam het aantal te bespreken onderwerpen te beperken. Bedenk te voren waarover een gesprek kan gaan en stel prioriteiten. U kunt het voor uzelf op papier zetten en de handreiking “De AWBZ is in beweging, beweegt u mee?” goed doorlezen en meenemen als naslagwerk. Bespreek altijd eerst de belangrijkste onderwerpen, voordat de tijd voorbij is en deze onderwerpen niet aan de orde zijn gekomen. Soms kan het bespreken van juist één concreet punt heel goed uitpakken.

Tip: Zorg voor aansprekende voorbeelden

Om uw inbreng kracht bij te zetten is het belangrijk om te werken met voorbeelden. Dus verzamel verhalen van mensen, zet ze op papier en vraag hun of ze eventueel door de krant benaderd mogen worden. Maak eventueel foto's.

Belangrijk is dat u verschillende verhalen verzamelt, dus mensen van verschillende leeftijden, achtergrond et cetera.

Voorbeeldbrief

In dit hoofdstuk zijn veel mogelijkheden beschreven om de belangen van ouderen te behartigen, die te maken hebben met de gevolgen van de pakketmaatregelen AWBZ. Als laatste willen we u de suggestie doen een brief te schrijven aan uw gemeente. U kunt van dit initiatief gebruik maken, wanneer u vindt dat u onvoldoende inzicht heeft of krijgt op gevolgen die de maatregelen hebben voor ouderen. U kunt deze brief richten aan B&W en een afschrift sturen aan bijvoorbeeld de raadsfracties van de politieke partijen, de Wmo-raad, verantwoordelijke ambtenaren en eventueel de plaatselijke pers.

4 Creatieve oplossingen in dagverzorging

Goede voorbeelden

Gelukkig zijn er in het land al goede voorbeelden bekend. Op eigen wijze zijn de diverse gemeenten ingesprongen op de veranderingen. Een viertal voorbeelden wordt kort beschreven.

Dagvoorziening in gemeente Peel en Maas

In Peel en Maas is in 2005 een integrale dagvoorziening opgezet, waar zowel mensen met als mensen zonder indicatie deelnemen aan dezelfde groep. Bijzonder aan de aanpak is, dat zowel de opzet van de dagvoorziening als de uitvoering van het project in handen is van het dorp zelf. Dit betekent dat bij de directe uitvoering veel vrijwilligers betrokken zijn en dat alleen professionele zorg wordt ingeschakeld wanneer dit nodig is. Deze efficiënte aanpak biedt de mogelijkheid voor mensen zonder indicatie ook deel te nemen aan het project. Dit voorbeeld laat zien dat een gemeenschap zelf met oplossingen kan komen. De kunst is om gebruik te maken van de deskundigheid die al aanwezig is in de wijk.

Dagverzorging in gemeente Zuidplas

Dit project is gestart in 2007, in een Molukse wijk in het dorp Moordrecht. In deze wijk is een ouderenhuis opgezet, genaamd 'Rumah Orang Tua Tua'. Dit ouderenhuis fungeert als dagopvang voor Molukse ouderen uit de omgeving, een groep die dreigde te vereenzamen. Zowel ouderen die een indicatie hebben als ouderen zonder indicatie zijn welkom. Vrijwilligers spelen een centrale rol in de uitvoering van het project. Maar ook de gemeente en wethouder hebben een belangrijke taak. Zij delen in de verantwoordelijkheid van het project en huren het huis in de wijk. Voor een periode van vijf jaar is de financiering uit de Wmo gegarandeerd. Het ouderenhuis zorgt ervoor dat de ouderen elkaar kunnen ontmoeten en weer onder de mensen komen. Het draagt bij aan de sociale samenhang binnen de Molukse wijk. Naast de ouderen kunnen ook de mantelzorgers en vrijwilligers in het huis terecht voor informatie en advies.

Inloop dagopvangproject in Rotterdam

Het dagopvangproject 'Bribi nanga Blesi' is specifiek bedoeld voor Surinaamse senioren. Het is een laagdrempelige ontmoetingsplek waar de ouderen zich thuis kunnen voelen. Het tegengaan van vereenzaming en het ontlasten van mantelzorgers zijn belangrijke doelstellingen. Het project is een samenwerkingsverband tussen stichting Humanitas, die de ruimte beschikbaar stelt, en de Surinaamse vrijwilligersorganisatie stichting Prefuru. Door deze samenwerking blijft ook de mogelijkheid bestaan om mensen zonder indicatie te bedienen. De vele vrijwilligers verzorgen de dagelijkse taken. Zorgmedewerkers worden alleen ingezet op momenten dat dit nodig is.

Maar de belangrijkste succesfactor is de inzet van de ouderen zelf. Zij borduren ansichtkaarten, die verkocht worden. Er is een afspraak gemaakt met een toko uit de buurt. Deze brengt de groenten die over zijn naar de dagopvang. De ouderen zelf wassen en snijden de groenten om ze te bewaren in de diepvries. Daarvan wordt later weer een heerlijke Surinaamse maaltijd bereid. Ze schakelen familie in om spulletjes te leveren voor de bingo. De boodschap is: onderschat de kwaliteiten van ouderen niet, maar stimuleer en benut de kracht die aanwezig is.

Handtekeningenactie leidt tot behoud buurtvoorziening

Stadsdelen en centrale stad in de gemeente Amsterdam hebben jaren geleden met elkaar afgesproken dat alle zelfstandig wonende ouderen recht hebben op eenzelfde niveau van basisvoorzieningen, het zogenaamde "Basispakket". Eén van de voorzieningen in dat basispakket is de mogelijkheid om gesubsidieerd gebruik te maken van maaltijden in een wijkrestaurant. Deze voorziening kwam onder druk te staan door het feit dat zorgaanbieders door de zorgzwaartefinanciering minder geld ontvingen dan voorheen. Het gevolg was sluiting of het nog maar beperkt openstellen van wijkrestaurants, waardoor mensen van de mogelijkheden die het basispakket hen biedt geen gebruik meer konden maken. Daardoor dreigden ze belangrijke sociale contacten die ze in een wijkrestaurant op doen te moeten missen. Na een handtekeningenactie onder ouderen in één van de stadsdelen en een gesprek met de wethouder heeft het stadsdeel extra geld beschikbaar gesteld en is het centrum opengebleven.

Gemeente Noordoostpolder zet zich in voor behoud dagactiviteiten

De gemeente Noordoostpolder heeft, mede op advies van de Wmo-adviesraad, een subsidie beschikbaar gesteld aan zowel Welzijnsorganisatie Carrefour als aan de Zorggroep Oude en Nieuwe Land. Met deze subsidie zorgen zij voor dagactiviteiten voor ouderen en mensen met een beperking die buiten de AWBZ vallen. De gemeente heeft deze stap genomen om een zwaardere hulpvraag te voorkomen en er is sprake van behoud van sociale contacten. En niet onbelangrijk: mantelzorgers worden ontlast.

Tot slot

Het kan zijn dat u naar aanleiding van deze brochure vragen heeft, of u wilt ermee aan de slag en u kunt wel wat ondersteuning gebruiken. Dan kunt u zich wenden tot een van de organisaties die aan dit project deelnemen.

U kunt daar ook terecht voor meer informatie over het project Betrokken bij Buurtbeleid en de activiteiten in dit project, zoals de cursus onderhandelingsvaardigheden.

Deze handreiking is mogelijk gemaakt door het project Betrokken bij Buurtbeleid. Wilt u eerdere, in het kader van het project Betrokken bij Buurtbeleid verschenen handreikingen opvragen, neem dan contact op met Carmen Jonkman via c.jonkman@pcob.nl of via 038 422 55 88. De handreikingen zijn ook te downloaden via de websites van de deelnemende organisaties.

Belangrijke adressen

NOOM

Contactpersoon: Yvonne Heygele
Postbus 2069
3500 GB UTRECHT
www.netwerknoom.nl

NVOG

Contactpersoon: Aad Klein
Postbus 2069
3500 GB UTRECHT
www.gepensioneerden.nl

LOC, zeggenschap in Zorg

Contactpersoon: Arnoud Boerwinkel
Postbus 700
3500 AS Utrecht
030- 284 32 20
www.loc.nl

PCOB

Contactpersoon: Sabina Jonker
Postbus 1238
8001 BE ZWOLLE
038 - 422 55 88
www.PCOB.nl

Unie KBO

Contactpersoon: Liesbeth Huijts
Postbus 325
5201 AH S'HERTOGENBOSCH
0900 - 821 21 83
www.uniekbo.nl

Bijlage

Voorbeeldbrief

Aan B&W
Gemeente....

Onderwerp: Gemeentelijk beleid na pakketmaatregelen AWBZ 2009

Geacht college,

Als belangenbehartiger van senioren willen (*organisaties invullen....*) uw aandacht vragen voor de gevolgen die burgers ondervinden van de pakketmaatregel AWBZ die in 2009 van kracht is geworden. Uit cijfers van het ministerie van VWS blijkt dat 17.000 senioren hun begeleiding zijn kwijtgeraakt.

Van de mensen die groepsbegeleiding zijn kwijtgeraakt, komt ruim de helft voor rekening van de senioren. Wij vinden het van belang dat u een passend aanbod kunt doen aan deze groep. Uit een nieuwsbrief van de VNG (d.d. 29 juli 2010) blijkt dat het voor het ontwikkelen van een passend aanbod aan hulp en ondersteuning van belang is, dat gemeenten zicht hebben op de vraag. Het is daarom noodzakelijk dat gemeenten veel energie steken in het in beeld krijgen van de potentiële doelgroep.

Wij leggen dan ook de volgende vragen aan u voor:

1. Heeft de gemeente inzicht in het aantal mensen dat getroffen wordt door de pakketmaatregelen?
2. Welke afspraken heeft de gemeente gemaakt om deze mensen op te sporen en hun behoeften en vragen in beeld te brengen en een passend aanbod te doen?
3. Welke afspraken heeft de gemeente in dat verband concreet gemaakt met organisaties voor welzijn en maatschappelijke dienstverlening?
4. Op welke wijze wil de gemeente de potentiële doelgroep, die niet meer in aanmerking komt voor begeleiding vanuit de AWBZ, in beeld krijgen?

We stellen het op prijs met u van gedachten te wisselen over de mogelijkheden die u heeft om tegemoet te komen aan de vraag en behoefte van senioren die als gevolg van de pakketmaatregel AWBZ niet meer in aanmerking komen voor Begeleiding (zowel individueel als groepsbegeleiding).

Met vriendelijke groet,

.... (naam invullen)

... (naam organisatie(s) invullen)

.... (adres, telefoonnummer invullen)